

Dr. Kaszap Flóra Györgyi*:

A vezető tisztségviselők fit&proper kérdései az engedélyezési eljárásokkal is összefüggésben

Számos elvárást fogalmaznak meg a jogszabályok a pénzügyi intézmények (pl. bankok, pénzügyi vállalkozások, biztosítók) vezetőivel, tulajdonosaival szemben. Ezek betartását a felügyelő MNB kéri számon. Ahhoz, hogy valaki egy pénzügyi intézmény kulcsfontosságú vezetője vagy abban – bizonyos határértéket átlépő – tulajdonos legyen, a jegybank előzetes engedélye szükséges. E cikkben elsősorban a biztosítási szektorra vonatkozó szabályozással, az MNB által vizsgált feltételek közül a büntetlen előéletre vonatkozó, valamint a szakmai alkalmassági és üzleti megbízhatósági (ún. jó üzleti hírnév) követelménnyel -, e két kritériumnak történő megfeleléssel és egymáshoz való viszonyával-, valamint a kapcsolódó vizsgálat spektrumának alapvető különbségeivel foglalkozunk, kiemelve, hogy a szabályozás az egyéb – pénz-, és tőkepiaci – ágazatokban is hasonló jellemzőkkel bír.

Az engedélyezési eljárás során az MNB elsődleges célja a pénzügyi intézmények biztonságos, hatékony és prudens működésének biztosítása, valamint az, hogy ezeket megfelelően felkészült, tapasztalt és feddhetetlen személyek irányítsák és tulajdonolják. Az engedélykérelmek elbírálása a pénzügyi ágazati jogszabályokban meghatározott feltételek és követelmények vizsgálata alapján történik. Az MNB határozatban dönt a kinevezés, illetve a tulajdonossá válás engedélyezéséről, vagy az erre irányuló kérelem elutasításáról. A jogszabályokban felsorolt, a vezetőkkel és a tulajdonosokkal szemben támasztott követelmények együttes feltételek, amelyeket az MNB egyenként vizsgál és az engedély megadására abban az esetben kerülhet sor, ha a jelölt ezeknek maradéktalanul megfelel.

A büntetlen előéletet a jelölt a megfelelő tartalmú erkölcsi bizonyítvány benyújtásával igazolhatja. Ennek hiánya érdemi mérlegelést nem igénylő, objektív elutasítási okot jelent, tehát az MNB-nek a kérelmet ilyenkor mérlegelés nélkül el kell utasítania. Ez azt is jelenti, hogy a jogszabályban nevesített bűncselekmények tekintetében a büntetlen előélet hiánya esetén a jegybanki döntéshez az egyéb feltételek, kizárási okok érdemi vizsgálatára valójában már nincs is szükség.

A büntetlen előélet mellett mind a vezetőknek, mind a tulajdonosoknak – a biztosítási törvény fogalomhasználata szerinti – szakmai alkalmassággal és üzleti megbízhatósággal kell rendelkeznie. E feltétel teljesen eltérő vizsgálatot és értékelést tesz szükségessé. Míg a büntetlen előélet hiánya esetében az MNB mérlegelési lehetőség nélkül dönt, a szakmai alkalmasság és üzleti megbízhatóság vizsgálata ennél sokkal komplexebb feladat. E körben a jegybank az adott ügyvel kapcsolatban felmerülő valamennyi releváns körülményt mérlegelve hoz döntést. Úgy is fogalmazhatunk, hogy ezen feltétel a büntetlen előélet követelményéhez – mint egyfajta „minimumkövetelményhez” – képest magasabb szintű, azt meghaladó elvárást támaszt a jelölttel szemben.

A szakmai alkalmasság és üzleti megbízhatóság sem a hazai, sem az uniós jogszabályokban nincs pontosan meghatározva. A fogalom a vezetőnek és a tulajdonosnak az egyes ágazati törvények hatálya alá tartozó vállalkozások irányítására vagy tulajdonlására való alkalmasságát igazoló feltételek összességére vonatkozik. Ezzel kapcsolatos vizsgálata során az MNB a jelölt szakmai alkalmasságát („fitness”), azaz szakmai és vezetői kvalitásait, így különösen a képzettségét, tudását, tapasztalatait, valamint az üzleti megbízhatóságát („propriety”) értékeli. Ez utóbbi tekintetében a jegybank az adott személy tisztességes múltbeli magatartásával, viselkedésével kapcsolatos valamennyi, jelentőséggel bíró információt, tényt és adatot figyelembe vesz és mérlegel az értékelés során.

A biztosítási törvény meghatároz olyan – úgynevezett abszolút kizáró – okokat, amelyek fennállása esetén az érintett személyt nem lehet szakmailag alkalmasnak és üzletileg megbízhatónak minősíteni. Ilyen eset például, ha a jelölt súlyosan megsértette a biztosítási törvény előírásait és emiatt vele szemben az MNB – öt évnél nem régebbi határozatában – a legmagasabb összegű bírságot szabta ki vagy felmentését kezdeményezte.

A szakmai alkalmasság és üzleti megbízhatóság vizsgálata azonban nem csak az abszolút kizáró okokra korlátozódik. Ezen körülmények esetén az érintett ugyan bizonyosan nem tekinthető szakmailag alkalmasnak és üzletileg megbízhatónak, de a felsorolás nem taxatív: az MNB egyéb körülmények vizsgálata alapján is megállapíthatja a szakmai alkalmasság és üzleti megbízhatóság bizonyításának [sikertelenségét](#). A jegybanknak tehát széles mérlegelési jogkört biztosított a jogalkotó, így az engedélyezési eljárásban további szempontokat is értékelhet és figyelembe veheti az általa feltárt egyéb tényeket, adatokat is. Egy 2006-os elvi bírósági határozat szerint például egy biztosító vezetője szakmai alkalmasságának megítéléséhez nem csak a törvényben felsorolt alkalmatlansági okokat kell figyelembe venni. Az MNB így akkor is dönthet a kérelem elutasításáról, ha a kifejezetten felsorolt alkalmatlansági okok nem merülnek fel.

Érdeemes egy pillanatra visszakanyarodni a büntetőjogi vonatkozás értékelésre. A szakmai alkalmasság és üzleti megbízhatóság körében – ellentétben a büntetlen előélet kritériumával – e feltétel teljesítésének sikertelenségéhez nem feltétlenül szükséges jogerős büntetőjogi marasztalás (elítélés). Előfordulhat, hogy a bíróság nem állapítja meg a jelölt vezető, tulajdonos büntetőjogi felelősségét, vagy nem a pénzügyi ágazati törvényben meghatározott bűncselekmény tekintetében mondja ki azt. Így a „súlyosabb”, a büntetlen előélet hiányából előálló objektív kizáró ok nem valósul meg.

Ebben az esetben a jelölt a jogszabály szerinti fogalommeghatározás szerint büntetlen előéletűnek minősül. Ugyanakkor azt, hogy ő valamilyen büntetőeljárással kapcsolatba hozható (legyen szó folyamatban lévő vagy az eredménytől függetlenül lezárt eljárásról), az MNB értékelheti a szakmai alkalmasság és üzleti megbízhatóság körében. A jelölttel kapcsolatban felmerülő büntetőjogi vonatkozású körülmény ekkor tehát nem objektív kizáró ok, így nem is jelenti szükségszerűen az üzleti megbízhatóság hiányát, de természetesen az MNB ezt az információt is értékeli vizsgálata során. Így a biztosítási törvény szerint a közlekedési bűncselekmények (közlekedési baleset

okozása, ittas vezetés, cserbenhagyás) kapcsán történt elítélés nem jelent büntetett előéletet a biztosítási törvény alkalmazása tekintetében. Ennek ellenére elképzelhető, hogy ezen bűncselekmények szélsőségesen súlyos, a közvélemény által is megismert minősített esetei már a jelölt üzleti megbízhatósága tekintetében is erős kételyeket ébresztenek.

Hangsúlyozandó, hogy az MNB nem büntetőjogi értékelést végez és nem a bűncselekmény büntető törvénykönyv szerinti minősítését, hanem elsősorban a jelölt magatartását vizsgálja az üzleti megbízhatóságra gyakorolt hatás szempontjából. A jegybank minden esetben egyedi mérlegelés alapján határoz az alkalmassági és megbízhatósági feltételeknek való megfelelésről, valamennyi lényeges pozitív és negatív információ figyelembevételével.

Az értékelés során – egyebek mellett – mérlegelési szempont lehet az, hogy a jelölt a jogsértést szakmai tevékenységével összefüggésben követte-e el, valamint az elmarasztalás vagy a vád típusa, illetve a kiszabott büntetés, sőt a bírósági eljárás elért szakasza is. Emellett az MNB adott esetben értékeli a nyilvánosság számára ismertté vált (például a médiában megjelent, megalapozott és jelentős) körülményeket is, különösen abból a szempontból, hogy azok alkalmasak-e közvélemény befolyásolására, vagy akár az intézménybe vetett közbizalom megingatására.

Minderre jó példák léteznek az uniós joggyakorlatban is. Egy nemrégiben, az Európai Unió Bíróságának részét képező Törvényszék által hozott ítélet egy hitelintézet tulajdonosa jó hírnevének (üzleti megbízhatóságának) értékelésével összefüggésben rögzítette, hogy a részvényesek jó hírnevét „annak figyelembevételével kell értékelni, hogy magatartásuk megfelel-e az alkalmazandó törvényeknek és jogszabályoknak, valamint (...) hogy a nyilvánosság és a pénzügyi piacok szereplői hogyan észlelik ezt a magatartást és hírnevüket”.

Bizonyos cselekmények tehát a büntetőjogi megítéléstől függetlenül negatívan érinthetik az adott személy üzleti megbízhatóságát. Másrészt a jelölt által megvalósított cselekmény büntetőjogi és közigazgatási jogi megítélése és a megállapított jogkövetkezmények eltérhetnek. Ez főképp abból adódik, hogy az MNB az engedélyezési eljárás, illetve a szakmai alkalmasság és üzleti megbízhatóság értékelése során elsősorban a felügyeleti célok érvényesülését, így a pénzügyi közvetítőrendszer biztonságos működését, a vezetővé vagy tulajdonossá válásban rejlő kockázatokat tartja szem előtt. Emiatt pedig azonos körülményeket eltérő szempontból értékeli.

*A szerző a Magyar Nemzeti Bank Biztosítási- és pénztári engedélyezési és jogérvényesítési főosztályának munkatársa

„Szerkesztett formában megjelent 2023. március 7-én az Mfor.hu oldalon.”